

УДК 330.341.1

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ УКРАЇНИ

Л.П. Шацкова

Одеський національний політехнічний університет, Одеса, Україна

Шацкова Л.П. Сучасний стан та оцінка інноваційного розвитку підприємств машинобудування України.

Досліджено та проаналізовано показники розвитку інноваційно-активних підприємств промисловості та машинобудування України. Проведено аналіз сучасного стану інноваційних процесів промисловості та машинобудування. Виявлено фактори, що перешкоджають активізації інноваційної діяльності підприємств машинобудування, та надано пропозиції щодо вирішення проблем інноваційного розвитку.

Ключові слова: машинобудівні підприємства, інноваційно-активні підприємства, інноваційний розвиток, інноваційна продукція

Шацкова Л.П. Современное состояние и оценка инновационного развития предприятий машиностроения Украины.

Исследованы и проанализированы показатели развития инновационно-активных предприятий промышленности и машиностроения Украины. Проведен анализ современного состояния инновационных процессов промышленности и машиностроения. Выявлены факторы, которые препятствуют активизации инновационной деятельности предприятий машиностроения, и даны предложения по решению проблем инновационного развития.

Ключевые слова: машиностроительные предприятия, инновационно-активные предприятия, инновационное развитие, инновационная продукция

Shatskova L.P. The current state and assessment of innovative development of the engineering enterprises of Ukraine.

The indicators of innovation active enterprises and engineering industries of Ukraine are investigated and analyzed. The analysis of the current state of innovation processes and engineering industries is performed. The factors that hinder innovation activity of engineering were identified, and suggests ways of solving the problems of innovative development are given.

Keywords: engineering enterprises, innovation active enterprises, innovative development, innovative products

Актуальність теми дослідження впливає з того, що машинобудівні галузі відіграють особливу роль у формуванні національної економіки. Від функціонування цих галузей економіки залежить кругообіг національного виробництва. Разом з тим успішне функціонування машинобудівних підприємств України можливе лише на передовій технологічній основі, шляхом реалізації ними інноваційної стратегії, успіх якої визначається науково-обґрунтованим складанням планів інноваційного розвитку. Інноваційний розвиток підприємств машинобудування в напрямку широкого освоєння прогресивних технологій забезпечить перехід на якісно новий рівень промислового виробництва, широке впровадження технологій та обладнання нового покоління дозволить досягти такого рівня ресурсозбереження та якості продукції, що випускається, які можуть сприяти суттєвому підвищенню ступеня імпортозаміщення та конкурентоспроможності на зовнішньому ринку продукції галузей машинобудування.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій

Проблеми та перспективи інноваційного розвитку підприємств машинобудування України були досліджені багатьма науковцями, серед яких Н.В. Васюк, Б.М. Данилишин, О.В. Коломицева, О.Л. Політанська та ін. Але аналіз та впровадження інновацій для підвищення конкурентоспроможності галузі вимагають подальшого вивчення.

Метою дослідження полягає у оцінці інноваційного розвитку підприємств машинобудування на основі статистичної інформації, виявити основні тенденції розвитку, проблеми та перспективи, що мають бути вирішені для перетворення машинобудування на сприятливу до інновацій галузь.

Виклад основного матеріалу

Для підприємств машинобудування отримання високого прибутку, збереження і підвищення конкурентного положення на ринку, рішення проблеми виживання в цілому все більш ув'язується з використанням нововведень. Відповідно до цього змінюється сам тип підприємства і його внутрішнє середовище. Згідно статистичного збірника «Наукова та інноваційна діяльність в Україні», підприємство вважається інноваційним, якщо воно впровадило будь-яку інновацію за

період часу, визначений при обстеженні [2]. До інноваційно-активного типу належать підприємства, які здійснюють фундаментальні та прикладні дослідження; створюють нові або удосконалюють існуючі продукти та технології; використовують у своїй діяльності відповідні інтелектуальні ресурси, які сприяють стійкості та розвитку організації на постійній основі.

Оцінка наявності в Україні інноваційно-активних підприємств машинобудування у 2007–2011 роках засвідчує, що незважаючи на те, що кількість інноваційно-активних підприємств зростає, відбулося зниження частки інноваційно-активних підприємств машинобудівного комплексу в загальній структурі промисловості. Відмітимо, що частка інноваційно-активних підприємств машинобудівного комплексу в загальній структурі промисловості становить на 31.12.2011 р. – 26,4%,

порівнюючи з 2007роком, в якому частка сягала 28,6%, рівень зменшився на 2,2% (рис.1) [2].

У середньому, за період 2007–2011 рр., питома вага інноваційно-активних підприємств машинобудування склала 28,2%. За сучасного інноваційно-прогресивного ринку такий рівень активності є замалим. В зв'язку з цим, на сьогодні достатньо гостро стоїть питання про своєчасність реалізації інноваційних можливостей, впровадження стратегічних планів, проектів, програм [1].

Щодо структури інноваційно-активних підприємств машинобудівного комплексу, то слід відзначити, що переважають підприємства з виробництва машин та устаткування (протягом 2007–2011 рр. питома вага зберігається на рівні 44,9%) але збільшилась частка підприємств з виробництва транспортного устаткування (рис.2) [2].

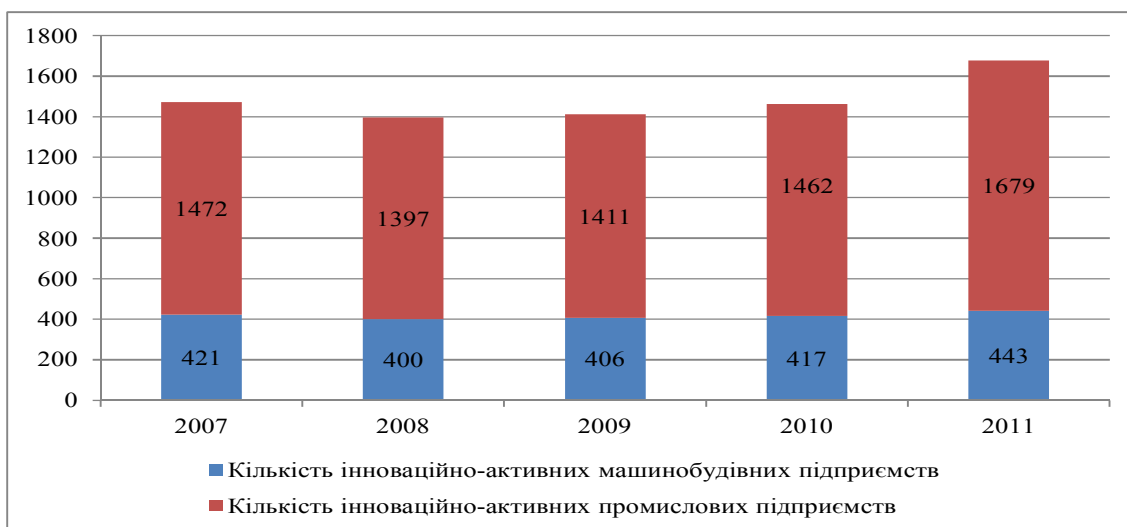

Рис. 1. Інноваційно-активні підприємства промисловості України та машинобудування за 2007–2011 рр.

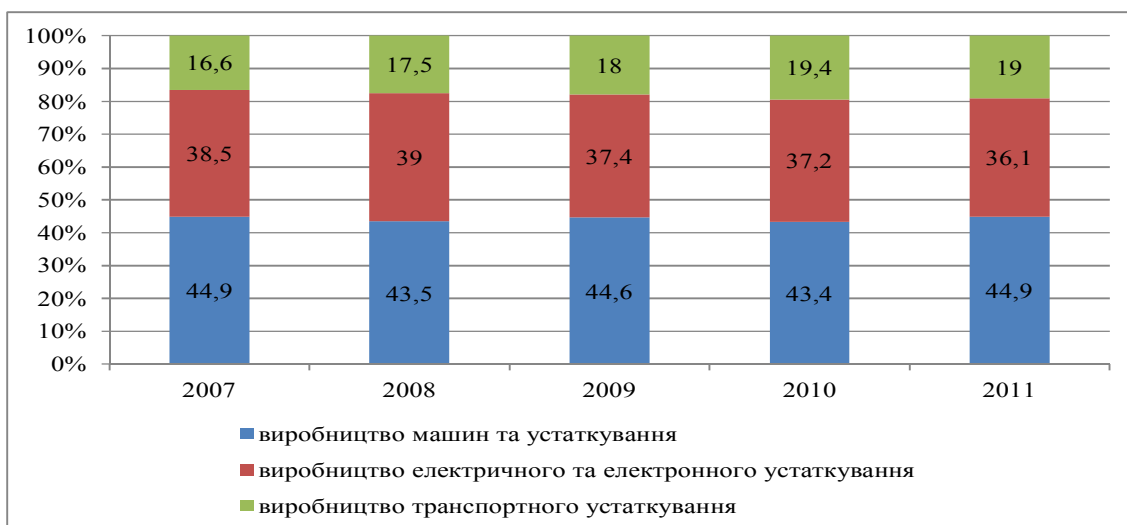

Рис. 2. Структура інноваційно-активних підприємств машинобудівного комплексу за 2007–2011 рр.

Інноваційний напрямок розвитку машинобудування підтверджує аналітична оцінка кількості впроваджених нових технологічних процесів та освоєних виробництв інноваційних видів продук-

ції на промислових підприємствах і підприємствах машинобудування (табл. 1, 2).

Таблиця 1. Динаміка та структура впровадження нових технологічних процесів на промислових підприємствах і підприємствах машинобудування (складено на основі [2]).

Назва	Динаміка впровадження нових технологічних процесів					Частка за структурою впровадження нових технологічних процесів				
	2007	2008	2009	2010	2011	2007	2008	2009	2010	2011
Промисловість	1419	1647	1843	2043	2510	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Машинобудування	755	996	1351	1428	1599	53,2	60,5	71,4	69,9	63,7
Виробництво машин та устаткування	249	425	1027	1047	1070	17,5	25,8	55,8	51,2	42,6
Виробництво електричного та електронного устаткування	167	190	130	136	136	11,8	11,5	7,1	6,7	5,4
Виробництво транспортного устаткування	339	381	194	245	393	23,9	23,2	10,5	12,0	15,7

Таблиця 2. Динаміка та структура освоєння виробництва інноваційних видів продукції на підприємствах промисловості і машинобудування (складено на основі [2]).

Назва	Динаміка освоєння виробництва інноваційних видів продукції					Частка за структурою освоєння виробництва інноваційних видів продукції				
	2007	2008	2009	2010	2011	2007	2008	2009	2010	2011
Промисловість	2526	2446	2685	2408	3238	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Машинобудування	1255	1100	1266	1047	1527	49,7	45,0	47,2	43,5	47,1
Виробництво машин та устаткування	510	506	703	527	879	20,2	20,7	26,2	21,9	27,1
Виробництво електричного та електронного устаткування	459	405	367	317	376	18,2	16,6	13,7	13,2	11,6
Виробництво транспортного устаткування	386	189	196	203	272	15,3	7,7	7,3	8,4	8,4

Дані табл. 1 наочно показують переваги машинобудівного комплексу в структурі промисловості України за впровадженням нових технологічних процесів протягом 2007–2011 років, а саме переважає виробництво машин та устаткування, частка якого становить близько половини у загальній структурі промисловості.

Дані табл. 2 також показують переваги машинобудування в структурі промисловості України за освоєнням виробництва інноваційних видів продукції протягом 2007–2011 рр., але частка виробництва машин та устаткування становить близько чверті у загальній структурі промисловості.

У 2011 р. інноваційною діяльністю в промисловості займалися 1679 підприємств, або 16,2% загальної кількості обстежених промислових (у 2007 р. – 1472 підприємства, або 14,2%). Стався ріст на 2%. Частка інноваційних підприємств серед підприємств машинобудування у середнім

становила 22,5%, що є вищою за середню в Україні. Порівняно з 2007 р. вона зросла на 1,2%. Найбільш збільшилась частка інноваційних підприємств з виробництва транспортного устаткування з 25,0% у 2007 р. до 30,7% у 2011 р. (табл. 3).

Обсяг інноваційних витрат у 2011 р. становив на промислових підприємствах 14,3 млрд. грн. (у 2007 р. – 10,8 млрд. грн.), а підприємствах машинобудування 2,7 млрд. грн. (у 2007 р. – 2,6 млрд. грн.). Порівняно з 2007 р. обсяг інноваційних витрат, що витрачали промислові підприємства, зріс більш ніж на 32,5%, але в машинобудівному комплексі тільки на 6,1%. Частка інноваційних витрат, зроблених підприємствами машинобудування, до загального обсягу інноваційних витрат промисловості зменшилась з 23,8% у 2007 р. до 19,1% у 2011 р, збільшення частки інноваційних витрат до загального обсягу інноваційних витрат промисловості відбулося лише на

підприємствах, які витрачали кошти на виробництво транспортного устаткування з 6,7% у 2007 р. до 7,8% у 2011 р. (табл. 3).

Слід зазначити, що в промисловості у 2011 р. на придбання машин, обладнання та програмного

забезпечення було витрачено майже три чверті загального обсягу інноваційних витрат – 73,2%. На дослідження і розробки витрачено 1,1 млрд. грн., понад 77% яких на проведення НДР власними силами.

Таблиця 3. Розподіл загального обсягу витрат за напрямками інноваційної діяльності на підприємствах промисловості і машинобудування (складено за основою [2]).

Рік	Питома вага інноваційних підприємств у % до загальної кількості підприємств	Загальний обсяг витрат	З них витрачали кошти на				
			внутрішні НДР	зовнішні НДР	придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	Інші зовнішні знання	інші
Промисловість							
2007	14,2	10821,0	793,6	192,9	7441,2	328,4	2064,9
2008	13,0	11994,2	958,7	284,8	7664,8	421,8	2664,1
2009	13,4	7949,9	633,4	213,4	4974,7	115,9	2012,5
2010	13,8	8045,5	818,6	178,0	5051,6	141,6	1855,7
2011	16,2	14333,9	833,3	246,6	10489,1	324,7	2440,2
Машинобудування							
2007	23,3	2573,5	519,5	95,4	888,9	28,8	1040,9
2008	21,2	3000,5	408,0	133,9	1264,1	38,8	1155,7
2009	21,1	2005,9	472,4	102,7	815,9	16,1	598,8
2010	22,2	2541,6	632,9	58,5	1008,0	34,2	808,0
2011	24,5	2731,7	656,9	96,9	1248,6	42,1	687,2
Виробництво машин та устаткування							
2007	20,0	2573,5	519,5	95,4	888,9	28,8	1040,9
2008	17,8	3000,5	408,0	133,9	1264,1	38,8	1155,7
2009	18,4	2005,9	472,4	102,7	815,9	16,1	598,8
2010	19,0	2541,6	632,9	58,5	1008,0	34,2	808,0
2011	21,5	2731,7	656,9	96,9	1248,6	42,1	687,2
Виробництво електричного та електронного устаткування							
2007	27,6	998,2	206,5	5,3	267,8	9,6	509,0
2008	25,3	1199,0	115,3	9,3	298,4	1,3	764,7
2009	23,8	272,4	91,6	9,3	127,0	1,5	43,0
2010	24,1	246,9	81,2	4,7	144,7	2,1	14,2
2011	26,2	316,6	112,7	3,9	189,9	1,4	8,7
Виробництво транспортного устаткування							
2007	25,0	723,1	86,2	51,0	159,7	2,4	423,8
2008	23,8	826,7	48,4	90,7	358,7	0,2	328,7
2009	24,3	660,0	68,6	51,2	96,8	3,5	439,9
2010	28,7	924,3	106,1	14,7	190,2	7,3	606,0
2011	30,7	1125,2	145,4	57,5	292,9	13,4	616,0

На інші роботи, пов'язані зі створенням і впровадженням інновацій, було витрачено 2,4 млрд. грн., на придбання нових технологій, необхідних для здійснення технологічних інновацій. – 0,3 млрд. грн. В машинобудівному комплексі на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення було витрачено 45,7% загального обсягу інноваційних витрат. На дослідження і розробки витрачено 0,8 млрд. грн., понад 87% яких на проведення НДР власними силами. На інші роботи, пов'язані зі створенням і впровадженням інновацій, було витрачено 0,7 млрд. грн. на придбання нових технологій, необхідних для здійснення технологічних інновацій – 0,04 млрд. грн. Порівняно з 2007 р. в промисловості витрати на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення зросли на 4,4%, на

дослідження і розробки витрачено 1,0 млрд. грн., понад 80% яких на проведення НДР власними силами. В машинобудівному комплексі витрати на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення зросли на 11,2%, на дослідження і розробки витрачено 0,6 млрд. грн., понад 84,5% яких на проведення НДР власними силами.

У 2011 р. 1043 підприємства реалізували інноваційну продукцію в обсязі 42,4 млрд. грн. (у 2007 р. – 1035 і 40,1 млрд. грн.), або 3,8% загального обсягу промислової продукції. У машинобудівному комплексі 2011р. 351 підприємства реалізували інноваційну продукцію в обсязі 11,3 млрд. грн. (у 2007 р. – 345 і 13,4 млрд. грн.), або 8,2% загального обсягу реалізованої продукції. Порівняно з 2007р. питома вага загального обсягу реалізованої інноваційної продукції до загального

обсягу промислової продукції в промисловості зменшилась на 2,9%, в машинобудівному комплексі – на 7,4%. Частка обсягу інноваційної продукції, реалізованої підприємствами машинобудування, до загального обсягу реалізованої інноваційної продукції промисловості зменшилась з 33,3% у 2007 р. до 26,6% у 2011 р., збільшення частки обсягу реалізованої інноваційної продукції до загального обсягу реалізованої інноваційної продукції промисловості відбулося лише на підприємствах, які реалізували продукцію з виробництва машин та устаткування з 7,7% у 2007 р. до 14,5% у 2011 р. В промисловості частка реалізо-

ваної інноваційної продукції, що була новою для ринку України, становила 41,1% загального обсягу реалізованої інноваційної продукції, або 1,6% - промислової (у 2007 р. – 55,5% і 3,7%). В машинобудівному комплексі частка реалізованої інноваційної продукції, що була новою для ринку України, становила 49,8% загального обсягу реалізованої інноваційної продукції, або 4,1% - промислової (у 2007 р. – 71,9% і 11,2%). Порівняно з 2007р. в промисловості частка реалізованої інноваційної продукції, що була новою для ринку України, зменшилась на 2,1%, в машинобудівному комплексі – на 7,1% (табл. 4).

Таблиця 4. Розподіл загального обсягу реалізованої інноваційної продукції та реалізація інноваційної продукції промисловими підприємствами і підприємствами машинобудування за межі України (складено на основі [2]).

Рік	Кількість підприємств, які реалізували на території України	Обсяг реалізованої інноваційної продукції		Із загального обсягу реалізованої інноваційної продукції				Кількість підприємств, які реалізували за межі України	Обсяг реалізованої інноваційної продукції за межі України	
		млн.грн	у % до загального обсягу реалізованої промислової продукції	млн.грн		у % до обсягу інноваційної продукції			млн.грн	у % до загального обсягу
				продукція що була новою для ринку	продукція що була новою тільки для підприємств	продукція що була новою для ринку	продукція що була новою тільки для підприємств			
Промисловість										
2007	1035	40188,0	6,7	22305,8	17881,2	55,5	44,5	357	14666,6	36,5
2008	993	45830,2	5,9	14688,7	31141,5	32,1	67,9	341	23633,0	51,6
2009	994	31432,3	4,8	8511,5	22920,8	27,1	72,9	334	13200,9	42,0
2010	964	33697,6	3,8	10995,1	22702,4	32,6	67,4	343	13713,0	40,7
2011	1043	42386,7	3,8	17411,0	24975,7	41,1	58,9	378	12630,6	29,8
Машинобудування										
2007	345	13386,7	15,6	9622,5	3764,3	71,9	28,1	162	5623,1	42,0
2008	327	17811,0	16,8	7190,6	10620,4	40,4	59,6	160	8169,7	45,9
2009	323	9738,3	13,0	5235,7	4502,6	53,8	46,2	151	6464,1	66,4
2010	331	10780,4	10,5	5597,5	5182,9	51,9	48,1	164	8054,1	74,7
2011	351	11280,3	8,2	5622,2	5658,1	49,8	50,2	169	8434,3	74,8
Виробництво машин та устаткування										
2007	153	3103,5	11,7	1853,7	1249,8	59,7	40,3	73	1840,3	59,3
2008	141	3783,5	11,6	2010,2	1773,3	53,1	46,9	80	2291,8	60,6
2009	139	3350,0	11,4	1782,7	1567,3	53,2	46,8	71	2603,8	77,7
2010	143	4729,4	13,3	2866,0	1863,4	60,6	39,4	77	3582,6	75,8
2011	158	6131,8	14,0	2612,4	3519,4	42,6	57,4	87	4549,2	74,2
Виробництво електричного та електронного устаткування										
2007	131	3224,4	19,6	2716,4	508,1	84,2	15,8	58	2060,5	63,9
2008	129	3230,5	15,7	2713,2	517,3	84,0	16,0	56	1779,5	55,1
2009	123	2975,7	14,8	1988,3	987,4	66,8	33,2	51	2397,2	80,6
2010	123	2349,7	10,2	1130,0	1219,7	48,1	51,9	56	1894,6	80,6
2011	123	2427,3	8,0	1197,8	1229,5	49,3	50,7	49	1882,0	77,5
Виробництво транспортного устаткування										
2007	61	7058,8	16,5	5052,4	2006,4	71,6	28,4	31	1722,3	24,4
2008	57	10797,0	20,3	2467,2	8329,8	22,9	77,1	24	4098,4	38,0
2009	61	3412,6	13,6	1464,7	1947,9	42,9	57,1	29	1463,1	42,9
2010	65	3701,3	8,4	1601,5	2099,8	43,3	56,7	31	2576,9	69,6
2011	70	2721,2	4,3	1812,0	909,2	66,6	33,4	33	2003,1	73,6

Прогресивний розвиток машинобудівного комплексу в сучасних умовах залежить від експортного потенціалу галузі. В промисловості У 2011 р. 378 підприємства реалізували інноваційну продукцію за межі України в обсязі 12,6 млрд. грн. (у 2007 р. – 357 і 14,7 млрд. грн). В машинобудівному комплексі У 2011 р. 169 підприємства реалізували інноваційну продукцію за межі України в обсязі 8,4 млрд. грн. (у 2007 р. – 162 і 5,6 млрд. грн). Незважаючи на те, що в промисловості обсяг реалізованої інноваційної продукції за межі України зменшився, в машинобудівному комплексі він зріс наполовину. Частка обсягу інноваційної продукції, реалізованої підприємствами машинобудування за межі України, у загальному обсягу реалізованої інноваційної продукції за межі України промисловості збільшилась з 38,3% у 2007 р. до 66,8% у 2011 р., найбільш збільшення частки обсягу реалізованої інновацій-

ної продукції до загального обсягу реалізованої інноваційної продукції промисловості за межі України відбулося на підприємствах, які реалізували продукцію з виробництва машин та устаткування з 12,5% у 2007 р. до 36,0% у 2011 р. (табл. 4) [2].

В 2011 р. частка фінансування інноваційної діяльності на промислових підприємствах за рахунок власних коштів склала 52,9% загального обсягу фінансування (проти 73,7% у 2007 р.), в машинобудуванні – 87% (проти 77,8% у 2007 р.). Частка фінансування інноваційної діяльності на підприємствах машинобудування за рахунок власних коштів у загальному обсягу фінансування в промисловості збільшилась з 25,1% у 2007 р. до 31,3% у 2011 р., найбільш збільшення відбулося на підприємствах з виробництва машин та устаткування з 9,7% у 2007 р. до 16,3% у 2011 р. (табл. 5).

Таблиця 5. Розподіл загального обсягу фінансування інноваційної діяльності на промислових підприємствах и підприємствах машинобудування, млн. грн. (складено на основі [2]).

Рік	Усього	У тому числі за рахунок коштів						
		власних	запозичених					
			Усього	місцевих бюджетів, позабюд. фондів, держбюджету	вітчизняни х інвесторів	іноземних інвесторів	кредитів	інших
Промисловість								
2007	10821,0	7969,7	2851,3	152,2	26,2	321,8	2000,7	350,4
2008	11994,2	7264,0	4730,2	352,7	169,5	115,3	4045,0	47,7
2009	7949,9	5169,4	2780,5	136,1	31,0	1512,9	941,6	158,9
2010	8045,4	4775,2	3270,2	93,6	31,0	2411,4	626,1	108,1
2011	14333,9	7585,6	6748,3	161,9	45,4	56,9	5489,5	994,7
Машинобудування								
2007	2573,5	2001,7	571,8	80,5	5,8	29,8	125,1	330,6
2008	3000,5	2301,3	699,2	126,1	168,6	60,7	324,5	19,3
2009	2005,9	1617,9	388,0	80,5	22,9	102,2	27,5	154,9
2010	2541,6	2334,7	206,9	14,9	14,4	63,8	10,2	103,6
2011	2731,7	2376,5	355,2	86,4	6,8	13,9	31,2	216,5
Виробництво машин та устаткування								
2007	852,2	772,0	80,2	7,3	-	1,1	69,8	2,0
2008	984,8	921,1	63,7	7,9	0,6	16,8	34,7	3,7
2009	1073,5	1027,9	45,6	39,2	1,5	2,6	2,3	-
2010	1370,4	1353,3	17,1	2,5	4,4	2,6	7,4	0,2
2011	1289,9	1239,7	50,2	11,0	5,7	4,3	25,9	3,3
Виробництво електричного та електронного устаткування								
2007	998,2	867,3	130,9	60,0	5,4	28,7	36,5	0,3
2008	1189,0	1041,0	148,0	42,3	4,3	1,0	99,4	1,0
2009	272,4	242,2	30,2	10,6	2,5	0,9	11,0	5,2
2010	246,9	231,6	15,3	12,3	0,6	-	2,4	-
2011	316,6	284,5	32,1	20,9	1,1	9,6	0,1	-
Виробництво транспортного устаткування								
2007	723,1	362,4	360,7	13,2	0,4	-	18,8	328,3
2008	826,7	339,2	487,5	75,9	163,7	42,9	190,4	14,6
2009	660,0	347,8	312,2	30,7	18,9	98,7	14,2	149,7
2010	924,3	749,8	174,5	0,1	9,4	61,2	0,4	103,4
2011	1125,2	852,3	272,9	54,5	-	-	5,2	213,2

Таким чином, у 2011 р. основним джерелом фінансування інноваційної діяльності були власні кошти підприємств, обсяг яких в промисловості становив 7,6 млрд. грн. (проти 8,0 млрд. грн. у 2007 р.), в машинобудуванні – 2,4 млрд. грн. (проти 2,0 млрд. грн. у 2007р.). Порівняно з 2007р. обсяг фінансування інноваційної діяльності за рахунок власних коштів на промислових підприємствах зменшився на 4,8%, коли на підприємствах машинобудування збільшився на 18,8%; обсяг кредитів на інноваційну діяльність на промислових підприємствах збільшився більш ніж в 2,5 рази, на підприємствах машинобудування зменшився в 4 рази; значно знизився обсяг фінансування інноваційної діяльності за рахунок коштів іноземних інвесторів як в промисловості, так і в машинобудівному комплексі; обсяг фінансування інноваційної діяльності за рахунок вітчизняних інвесторів в промисловості зріс майже наполовину, а на підприємствах машинобудування – на 17,2%; підтримка держави у промисловості та машинобудуванні майже не змінилася і є дуже низькою (табл. 5) [2].

Разом з відсутністю активної інвестиційної підтримки як з боку держави, так і з боку закордонних інвесторів, значним бар'єром входу в світове високорозвинене машинобудування є високий ступінь залежності розвитку вітчизняного машинобудування від зовнішньоекономічної діяльності та дія факторів, що перешкоджають використанню сприятливих можливостей, а саме: дефіцит сучасної транспортної інфраструктури; перевантаження енергетичної системи, що серйозно гальмує розвиток нових виробництв у регіонах, що динамічно розвиваються; технологічне відставання не тільки від розвинених країн, але й за деякими напрямками від нових економік, що розвиваються [1]; відсутність власних коштів на інновації при дорожнечі кредитів; розукрупнення підприємств в процесі приватизації, що в багатьох випадках супроводжувалося руйнуванням інноваційної інфраструктури; незацікавленість нових власників, в тому числі іноземних, у впровадженні інновацій, які приводять до поліпшення матеріальної бази виробництва; низький розвиток інформаційної бази інновацій недостатність інформації про ринки збуту, протягом останніх років значно збільшився ризик інноваційної діяльності та ін.

Підкреслимо, що стабільність і ефективність державної підтримки інноваційної активності підприємств машинобудування у довгостроковому періоді можна забезпечити лише за виконання низки умов: збільшення частки бюджетних коштів у фінансуванні інноваційної діяльності до загальної світової тенденції збільшення бюджетних асигнувань на науку та інноваційну діяльність; збільшення обсягу банківського та небанківського кредитування інноваційної діяльності та одночасного зниження ставки кредитного рефінансування; розширення масштабів упровадження інноваційних досягнень шляхом зменшення податкового тиску на підприємства тощо.

Серед ключових питань стимулювання внутрішнього інноваційного середовища підприємств машинобудування важливі наступні: підтримка з боку інноваційно-активного керівництва; заохочення прагнення працівників постійно вчитися і підвищувати кваліфікацію; стимулювання експериментаторства; забезпечення новаторів необхідними ресурсами та обладнанням; створення тимчасових проектних груп; формування груп фахівців, знайомих з запроваджуваних нововведенням; підтримка ефективних комунікацій.

Висновки

В результаті оцінки інноваційного розвитку підприємств машинобудування України у 2007-2011 роках можна зробити такі висновки:

- відбулося зниження частки інноваційно-активних підприємств машинобудівного комплексу в загальній структурі промисловості, а низький інноваційний розвиток підприємств машинобудування є перешкодою для розвитку пріоритетних галузей національної економіки;
- зменшилась частка інноваційних витрат, зроблених підприємствами машинобудування у загального обсягу інноваційних витрат промисловості;
- вітчизняний ринок торгівлі інноваційної продукцією машинобудівних підприємств характеризується значним зменшенням попиту на нову продукцію галузі, зменшилась частка обсягу інноваційної продукції, реалізованої підприємствами машинобудування, до загального обсягу реалізованої інноваційної продукції промисловості;
- сучасний стан зовнішньої торгівлі інноваційної продукцією машинобудівних підприємств є достатньо нестабільним та важкопрогнозованим, але відзначаються позитивні тенденції 2007-2011 років;
- аналіз фінансування інноваційної діяльності доводить байдужість державних органів влади до інноваційного розвитку підприємств машинобудування, що призводить до згортання значної кількості перспективних проектів, що, в свою чергу, призводить до зменшення інвестиційної привабливості та втрати вітчизняних та закордонних інвесторів;
- незважаючи на зниження зовнішнього фінансування інноваційної діяльності підприємств машинобудування спостерігається зростання кількості інноваційно-активних підприємств, впровадження нових технологічних процесів, освоєних виробництв інноваційних видів продукції, обсягу реалізованої інноваційної продукції за межі України.

Сучасний стан інноваційного розвитку підприємств машинобудування не відповідає цілям і задачам підвищення довгострокової конкурентоспроможності економіки та зайняття стійких ринкових ніш на світових ринках наукоємної продукції. На сьогодні перспективи інноваційного розвитку підприємств машинобудування в Україні стають дедалі проблематичними. Можна конста-

тувати, що машинобудівні підприємства зацікавлені у здійсненні інновацій, проте через застарілість основних фондів вони фізично неспроможні до запровадження радикальних інноваційних змін, а через відсутність фінансових ресурсів неспроможні здійснити необхідну технологічну перебудову. Всі види інновацій повинні отримувати підтримку державних органів, вітчизняних та закордонних інвесторів, в той же час підприємства

машинобудування також не можуть відокремлено від держави, науково-дослідницьких, фінансових та інших установ як державних, так і не державних форм власності запроваджувати інновації. Тільки наявність тісної взаємодії між всіма учасниками процесу забезпечить довгоочікуваний інноваційний стрибок підприємствам машинобудування.

Список літератури:

1. Коломицева О.В. Проблеми та перспективи інноваційного розвитку машинобудівних підприємств [Текст] / О.В. Коломицева, Н.В. Васюк // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка» – Дніпропетровськ : ДНУ, 2012. – Вип. 6(3). – С. 113–118.
2. Наукова та інноваційна діяльність в Україні [Текст] : стат. збірник, [2007] / Державний комітет статистики України. – К. : ДП «Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України», 2008. – 361 с.

Надано до редакції 28.05.2012

Шацкова Любов Потапівна / Lyubov P. Shatskova
lyuba-73@ukr.net

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Сучасний стан та оцінка інноваційного розвитку підприємств машинобудування України [Електронний ресурс] / Л.П. Шацкова // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – № 2 (7). – С. 52-59. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n2.html>